

Թականութեանց ընթացքին մէջ՝ այս ցեղե-
րէն մին, աւելի հարուստ եւ աւելի յանդուգն
ըլլալով, կրցաւ մինչեւ Թեսաղիոյ մէջ մտնել
եւ Մինիա կոչուած քաղաքը հիմնել, որուն
համար կ'ըսէ Ստեփանոս Բիւզանդացի՝ թէ
յառաջն 'Αλμωνία կը կոչուէր։ Դինորֆ
կ'ընթեանու զայն 'Αλμενία։ Ահաւասիկ Ստե-
փանոսի խօսքն։ Μινύα, πόλις Θετταλίας ή
πρότερον 'Αλμωνία, άφ' ής ή Μινύα άπό
Μινύου κληθεΐσα¹։ Դ. Հոյտսնիկոս կը հա-
մարի թէ պէտք է կարդալ πόλις Μακε-
δονίας, որովհետեւ Ստեփանոս ուրիշ տեղ
մը Մակեդոնիոյ մէջ կը գնէ 'Α' μωνία քա-
ղաքը²։ Μινύα անուամբ ուրիշ քաղաք մ'ալ
կը գտնուի Փոնդիոյ մէջ՝ Լիւդիոյ սահմա-
նադուրիւր³։ Μινύα ազգանունն շատ ընդար-
ձակ կերպով յատկացուած կը տեսնենք Յու-
նաստանի եւ Փոքր Ասիոյ մէջ ամենաշին
ազգերու եւ տեղեացւ։ Որովհետեւ Մինիացի
կը կոչուին այն Եւպոյացիք, որոնք Մինիասի
ժամանակ՝ Թեսաղիայէն անցան ի Բելոդ-
սիա եւ հոն հիմնեցին Մինիացոց հզօր թա-
գաւորութիւնը, որուն մայրաքաղաքն էր Ու-
քսմենոս՝ որ Միհիակահ կը կոչուի այս
պատճառաւ, (Ορχόμενος Μινύεος, յորմէ քա-
ղաքացիքն կոչուեցան Μινύα Ορχομενίοι⁴։
Լիւիոյ մէջ Միլիացոց անունն, Μιλύα,
ոմանց կարծեօք, խանգարում մ'է Μινύα
անունն⁵։ Ի Տրիփիլիա, ի Լեմնոս եւ ի
Թեբրա⁶, ամենաշին ժամանակաց մէջ, կը
գտնենք զՄինիացիս։

Շարայարեւի

1. *Thes ling. graec.* հ. այլն. էջ 1076.
2. L. Holst. *Notae et Castigat. in Steph. Byz.* էջ 210. հ. այլն. Μινύα.
3. Steph. Byz. ա'դ'.
4. Herodot. I, 146. Paus. II, 29, 3. IV, 27, 10.
5. Eustath. *Comm. in Hom.*, 635, 39. Plut. *Quaest. graec.* 46.
6. Herodot. IV, 145. Strab. VIII, 337, 347. Paus. VII, 2, 2.

ՀԱՅՏԴԵՍ ՀԱՆՐԱՊԵՏ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԹԵՐԹԵՐ

ՆՈՐ-ԿԵԱՆՔ Ե՛ L'ARMÉNIE. — Մի քանի
ամիս առաջ՝ Նոր-կեանք վերջացուց իւր ըն-
տիր ու հետաքրքրական յօդուածներէն մին՝
« Հոյտստան եւ Կ. Պօլիս » վերնագրով, որ մի
քանի ամիս տեւեց եւ բաւական երկար էր.
նոյն յօդուածին վրայ մենք փութացնէք ժա-
մանակին համառօտ տեղեկութիւն մը տալ։
L'Arménie-ի վերջին պրակին (Նոյեմբեր 1)
մէջ կը տեսնենք քննադատութիւն մը մի եւ
նոյն յօդուածի մասին. ու Պ. Մինասի քն-
նադատութիւնը մեզ յիշել կու տայ Քրիստոս-
նէութեան Ս. Հեղինակին արդարացի առանձն
թէ. « Տուք զկայսերն կայսեր եւ զԱստուծոյն Աս-
տուծոյ »։ Պօլսոյ կրթական հետզոյ՛ Հայաս-
տանի դատաւերու մէջ մտաց լոյս սփռելու
ծառայութեան պատիւը, երկու անձանի հրա-
պարակաբօսներն Արփիար ու Մինաս կ'ու-
զեն իրարմէ կորզել։ Խնդիրը քաղաքական
նիւթոց հետ կապալցեցութիւն չունենալով,
կարելի է տարբարուծել երկու յարգ. խմբա-
գիւրներու իրթական զործունէութեան պա-
տիւր, առ այս, կը սպասենք Պ. Մինասի յօ-
դուածին վերջաւորութեան։ Այս խնդրոյ գու-
ղահաւասար հետաքրքրական էին նաեւ « Ա-
նահախի » մէջ երեւցած Պատարանատու-
ութիւն եւ անոր քննադատութիւնն. զոր նմա-
նապէս Հրատարակեց Պ. Մինաս իւր Թերթին
մէջ. Բազմակիւր՝ Տարտանելիի ներդուցէն ան-
դին կարող չէ թրթուացնել ասոնց արձա-
գանքը։

ԶԱՅՆ ՀԱՅՐԵՆԵԱՏ. — Նիւ-Խորքի շա-
րթական ազգային լրագիրը իւր վերջին
պրակին (Թիւ 9) մէջ, երկար քննադատական
յօդուած մը հրատարակած է. յօդուածա-
գիրն Վ. Շահէնի, որ ծանօթ է իւր ընտիր
երկերով, կ'ը ջատագովէ Հայկական դարու-
թիւնը. ու իւր այդ յօդուածի գրութեան
չարժասիրթ կ'ըլլայ Ա ստորագրութեամբ յօ-
դուածագրի մը ոչ իսպերն թէ.

« Մեր գրականութիւնը Յուճարեմէ, Լատի-
նեթեմէ եւ Պարսկերեմէ գողցուած է ».

Օգտուած, թէ գողցուած։

Et voilà justement comme on écrit
l'histoire !

ԹՐԲԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

ԱՐԵՒԵԼՔ. — Ժողովրդական օրագրիս (4133 պրակ) մէջ Թ. Վ. Գ. կը նկարագրէ վարագոյ խաչի տօնը, որ կատարուած է Արմաշի մէջ 27 սեպտեմբեր: Իւր Համառօտ յօդուածով մեզմէ լոյս կը հառաքայթէ Արմաշու վանատան նախկին Հանգուցեայ Կէորգ եպիսկոպոսի եռանդուն գործունէութեան վրայ, և ըստ յօդուածագրին, այս եպիսկոպոսը կառուցած է Զարիստիսի տաճարը, և Դպրեվանքի մը կառուցման առաջին գաղափարը ինքն ունեցած է: — Կ. Ոսկեան կը գրէ Եւփիմէ Օտեանի Տէ Աւիշխի «Սիլլա»-ի թարգմանութեան վրայ, և կը դրուատէ այդ օրիորդի իրրեւ քաջ թարգմանիչ և մանուկ մանկուոյ ժրջման դաստիարակիչ: — Ուրիշ յօդուածագիր մը Պօլսոյ ազգային Ուսումնական Խորհուրդին կ'առաջարկէ դասագրքերու քննութեան առանակը: Յօդուածագրի գաղափարները գովելի են: — Հրանտ Ասատուր Արեւելքի խմբագրութեան մէջ անդամ, մի խմբագրական զետեղած է 4134 պրակին մէջ. մանրամասն կը յիշէ ներկայ այն հայ երիտասարդները, որ գեղարուեստի մէջ դրուատիքի քննութիւններ անցուցած և մը քանակներու արժանացած: Ըստ յարգ. յօդուածագրին, գեղարուեստը ըստ մը մասնաճիւղերու մէջ, ապահով ապրուստի միջոց մ'է եղեր. որով գեղարուեստի մասնագիտաց համար կը գրէ:

«... աշխարհի դիւ կողմը ալ երթան» անօթի չեն մնար երբեք: Եւ սակայն մեր մտղովքները անվայթ կը զանուկն իրենց զանաւանդը քաշալեքելու որ աշխատիմ ցարտարապետ, մկարիչ, փորագրիչ, գծագրիչ ըլլալու »:

Մի և նոյն պրակին մէջ Խ. Որբերեան որ թրքահայ արդի նշանաւոր գեղեցկագիր գրիչներէն մին է, « Իզմիլի շոււմը » վերնագիր յօդուածով, գեղեցիկ և ու նկարագրէ Մաստառի արեւելքը, Իզմիլի վերջալոյսը, ամպերու խորհրդաւոր պարախաղը, Պուճաշի գիւթիչ անտառը իրեն երաժիշտներովը, ու կը վերջացնէ զրութիւնը տխուր գուգաղչով մը: Թիւ 4137ի մէջ Ա. Ա. Սուրենեան դասագրքերու քննութեան վրայ կը խօսի, ու կ'ըսէ:

« Ամծնապէս կը փախարթմ սակայն որ ծնունդասմեր միանում ու Ազգ. վարժարաններու մէջ գործածութեան յարմար դասագրքերու շարք մը պատրաստեն ու տպագրել տան »:

Եստ լաւ է. սակայն, մտաց մէջ ինչ գե-

ղեցիկ գաղափարական կոթողներ կը բարձրանան, որ քիչ անգամ միայն կ'իրականանան:

— « Բազմալիպ »-ի նոյնմբեր պրակին մէջ երբ Ներայր իմք մեքէ ոգւոյն զօրութիւնը ու կարեւորութիւնը ցուցեցինք, « Բիշարակն » տաքուկ սրտով ողջունեց մեր գաղափարներն, մի քանի օր վերջը, այդ ազգայէն սկզբունքը արձագանգ գտաւ Պ. Խաչկունցի գեղեցիկ յօդուածին մէջ և օր աւուր վրայ, հայ լրագրութիւնը նկատողութեան առաւ այդ խնդիրը և նոյն իսկ մինչեւ « Նոր-կեանք »-ի Արիւրի անդալանի զանգակը անձնաց շնաց, « Արեւելք »-ի նոյն պրակին մէջ նաեւ Կ. Ոսկեան դեռ աւելի կը տարածէ « Նորայր եմք մեզ »-ի ձայնը, կը մնայ գործադրութիւնը: — Հրանտ Ասատուր 4146 պրակին մէջ, ուր կայ նաեւ Մատթէոս Մամուրեանի կենդանագիրը, « Վաղուսի յոյժիւմը » վերնագրով յօդուած մը գետեղած է, որուն սկիզբը կը գովէ երբեմն նախատուած վարժապետ անունը ու արուեստը, որ արդ փառքերու հասած է. յետոյ կը դրուատէ ծեւրունի խմբագրին գրչին ուժը ու արդիւնաւոր մտքի գործունէութիւնը: Այս յօդուածին կը յաջորդեն նոյն յոյժեւարին վրայ Մուշեղ վարդապետի ուխտանաւները. յետոյ բարեմաղթութեան շարունակութիւնը կը փնակի Տիգրան Արիւրեանի, որ յոյժեւարին երիտասարդութեան մէջ ուրուագիծը կը պատկերէ: Յարգ. յօդուածագիրը կը գանգատի թէ յոյժեւարի իրրեւ ուսուցիչ, գրագետ և հրապարակիչ գործունէութեան վրայ, լուրջ ուսումնասիրութիւն մը չերեւցաւ: Եզրիպտոսի Փիւնիկին քաղցր երգը գիտենք որ Պ. Տ. Արիւրեանի չէր կրնար հասնել:

ՌԻԿԱՆԻՆԻՆ. — Բուլկանդ Բէշեանի օրաթերթի 905 պրակին մէջ, կը կարդանք Զարուհի յօդուածագրի « Սիլլա »-ի զբախտականը: Ուր կը գտնենք դրուատիք նոյն գրքի թարգմանչին և թարգմանութեան վրայ, յօդուածագիրը թարգմանութեան ճշգրտութեան համար կ'ըսէ:

«... սակայն քննարկում ու այնքան մշակումը գոյնեղով է թալլում անուշ, որ սեղ տեղ փրամսնելն թարգմանութիւնն ալ կ'գերազանցէ »:

Ըստ յօդուածագրին, Օր. Օտեանի թարգմանութիւնը օգտակար է ոչ միայն մանկուոյն, այլ նոյն իսկ այն դաստիարակներուն՝ որոնք դեռ խակ են իրենց պաշտօնին մէջ: — Այս պրակին մէջ կայ ուրիշ զբախտական մ'ալ, զոր Ե. Տ. Անդրէասեանը գրած է Տ. Գ. Մըմլեքեանի « Իմծնակ իմաստասիրական » անուն գրքին վրայ: Պ. Գրախօսը կը գովէ իմաստասէր Հեղինակին հանճարը ու Հեղին-

նակութիւնը, բայց բնաւ համաժողով էր որ մեր արդի սերունդը հեղինակին նման վերաշուա- կան գաղափարներու մէջ կրթէ իւր միտքը ու հոգին, և կ'ըսէ .

« Այդ գաղափարներով սնանող ողջ ոճրամ պոկաս ըլլան ստիսի մը մէջ, այնքան ուժով կ'ըլլայ ատաղձն ուրով շնորհած է այն » :

Ասոնք են յօգուածագիրն գաղափարներն : Մենք ալ կարողացինք այն գիրքը . հեղինակը որ որդէն իսկ ծանօթ էր իւր իմաստասիրական յօդուածներով, իւր վերջին գրքով, մեր մտքին մէջ իւր մասին շինուած կարծիքը հաստատեց թէ շտեմարան մ'է փոխադա- յական ու վերացական շնորհներու, մտա- ծութեանց համեմատելու և գեղեցիկ ճաշակ- ներու : Կը մաղթենք որ անտիպ շինան իւր միւս գործերն — 907 պրակին մէջ Վանայ մանրամասն քրոնիկագրութիւնը գետնադաւած է, ուսկից կ'իմանանք թէ Տըք. Պէք՝ մեր երկրի այդ կողմերն հետաքրքրական նորա- նոր հնութիւններ ու բնական գիտելիքներ կը գտնուեն . եւրոպացի այս ճանապարհորդ հնա- խօսին համար քրոնիկագիրը կ'ըսէ .

« Գլխաւոր աշխարհը շատ զարմանալի ու- մեր կ'ուպաւէ այս հնութուզական անմոռն կա- ռապետէն » :

Անկեղծ շատ : — Մի և նոյն պրակին մէջ է. Ս. ձէլալեան կը սկսի տարրաբանու- թեան պատմութիւնը գրել, յօդուածագիրը նոյն օգտակար գիտութեան կրած յառաջա- դիմութեան վրայ մաքուր լեզուով կը խօսի : Գրաբարի դրօշն աներկիւղ կը բանայ աշ- խարհարարեան լեզունին մէջ, մի սեղ հե- տեւեալ գրաբար բացատրութիւնը կ'ընէ .

« Պատրաստ լինէր կատարել զերամանն ներ- քին մարդոյն—նոգոյն » .

Մի քանի տող վերջը կը գրէ .

« Միմ ի սոցամէ է Տարաբարմութիւն » :

Գրաբարի խոյանակները ուր են : Ընչա- լեան թող շարունակէ իւր գիտական յօ- դուածները . գիտնականէն ո՛չ լեզուի՝ այլ գի- տութեան մշակութիւն կը պահանջուի : — 908 պրակին մէջ Հայ բժիշկներու մասին հե- տաքրքրական խմբագրական մը գետնադաւ- ձէ, ուսկից կ'իմանանք որ այն Հայ բժիշկնե- րը, որ ազգային կարօտեալ հիւանդներուն վրայ գո՞ւթ ունին, յօժարութիւն ցուցուցած են ազգային իրաւանդանոցին մէջ փոխի ի փոխ ձրիապէս պաշտօնավարելու : — Նոյն պրա- կին մէջ կը կարդանք Մելք. եպիսկ. Մարա- տեանցի եկեղեցական պատմութեան վրայ համառօտ քննադատական մը, զոր գրած է

Յ. Գ. Մըմրերեան . յօդուածագիրը, կը խոս- տովանի որ Հայ եկեղեցական պատմութիւն մը չունի՞ր, ու այդ հիւշի գրադողներն շատ հագուածագիւտ են : Յարգ. գրախօսի տեղե- կութիւններէն կ'իմանանք, որ Մարտաբանցի այդ գիրքը կը պարունակէ 422 միջակ էջ . ու բաժնուած է հինգ շրջաններու . քննա- դատը անաշուտ դրժով կը ցուցնէ գրքին դրուասելի և պարսաւելի մասերն . ու զայն ընտիր ու օգտակար գիրք մը կը դասէ . նսեւ չի մոռնար ըսելու, որ գիրքը զէպ ի բողոքա- կանութիւն միտում մ'ալ ունի : Յօդուածա- գիրը ինքնին անձամբ կը գրէ, որ լիակատար բան զի է՛ք իւր ներկայ քննադատականը, վասն զի ժամանակն ու Բիւզանդիոնի սիւ- նակներն սող են : — 910 պրակին մէջ Ջա- րուհի կանանց կրթութեան մասին, « Զրպա- տութեան » վրայ լաւ բարոյական յօդուած մը գրած է : — 915 պրակին մէջ խմբագրա- կան ընտիր յօդուածով մը անաշուտութեամբ կը խօսուի Մ. Մամուրեանի վրայ : Մի և նոյն էջին մէջ կը գտնենք ամբողջ տեղեկութիւնն առաստաղ մի քանի գրական գործիչներու վրայ . յօդուածագիրը կը գովէ Դ. Բարիւռ- դարեանը իբրեւ յեղող բանաստեղծական թարգմանութեանց մէջ գերասան գրիչ Գ. Ջմիկեանը հիմնադիր Վոզկական հայկական բե- մի, Գ. Աստուածատրեան ընտիր վիպասա- նը, զոր նիւթական կարօտութիւնը զրական ասպարէզին կը հեռացընէ . ստոր նման են նաեւ վիպասաններն Ա. Աղապեան . Յ. Զու- դուրեան քահանան : Ըստ յօդուածագիրի՝ լաւ վիպասաններ են Յ. Յովհաննէսեան, Յ. Թու- մանեան, Ա. Իսաականեան : Ուշագրութեամբ կը կարդանք Ռուսական գրիչներու վրայ թղ- թակցին տեղեկութիւնները, փափաքելի էր որ նաեւ Թըքահայք հրատարակեն իրենց արդի գրական գործիչներու համառօտ կեն- սագրականը, որոց մասին միշտ լուծութիւն մը կը տրիէ :

ՏԱՆԻԿ. — Բոլորտ Հայ բնագիտին 22 և 33 թերթներուն մէջ կը խօսուի Անկիւրիոյ Հայ-հռոմէականներու վրայ, նոյն յօդուա- ծին մէջ, անոնց թիւն կը համարուի 10,000 : Յօդուածագիրը տեղույն կաթողիկէ Հայոց համար կը գրէ .

« Բաղին ընդարձակ մշակութիւնները յե- տաղէն և կրօնապաշտ ժողովուրդ կը մնան, առանց սպառնալու դարուն իմացական ու քա- ռոյական յառաջադիմական ոգիով » :

Մենք կարծենք որ այդ ազգայիններուն յետադիմումը ոչ իրենցմէ՛ք այլ քաղցէն կը կախուի, միթէ միայն կաթողիկէ Հայերն այդ յետադիմութեան մէջ են : Յօդուածագիր

ամէն ըսածներուն համաձայն չենք. մի տեղ կը յիշէ թէ Հայ լեզու ուսանելու ամենեւին խնամք չունին: Իրաւ է, այդ ժողովուրդը ի վաղուց պաղով սիրտ մ'աւնեցեր է իւր մայրենի լեզուին. բայց փութանք ըսելու, թէ վերջերս նոյն ժողովուրդան մի մասը սկսած է համակրութիւն ցուցնել Հայերէնի. ազգային վարժարաններ հաստատելու գաղափարները երթալով կը գործնային, և որոյց իրականութիւնը մօտ էր, բայց փափագողներէն անկախ պատճառով, տխուր ամութեան կը մատնուին իրենց գեղեցիկ ու օգտակար մտածութիւններն, և ներկայ լեզուական վիճակին միտքերուն չէ: Լեզու մը միայն ունինք, այն ալ թաղենք: — 23 պրակին մէջ Թուհւորգո մի կոկիկ յօդուածով մատնանիշ կ'ընէ գիտական երկասիրութեանց պակասը. կը գրէ.

« Ի ըսց առեալ Միխիթարեան մամուլը, ինչ ըրած է Պօլսակալը »:

Յօդուածագիրը չի մոռնար յիշելու Պօլսոյ Հայ գիտական հորիզոնին վրայ երեւցած աւսուպի պէս փայլած գիտական մի քանի երկասիրութեանց հեղինակներն: Ի վերջոյ, կը փափաքէ որ գիտական գրքերը գերհասակաւայի լեզուով մը գրուին: — Թիւ 25. Դ. Խաչկոնց գովելի մտածութեամբ աղքատասէր ազգայիններուն կ'ուզէ մի յօդուած, կարեւորէ ըլլալու աղքատ լեզուածներուն: Թիւ 27. Կարէվանցի մը թարգմանչաց տանին առթիւ, մեր մատենագրութեան անմուսաց Հիմնադիրներու վրայ կենսագրական համառօտ տեղեկութիւններ կու տայ. նոյն յօդուածին մէջ ըստ լաւ հասկցումս? քննադատութեան մը, Խորենացին Հինգերորդ գարէն եօթներորդին ի՞նչ է: Մեր մէջ ենթագրութիւնը ինչ գիւրաւ դրականին կը վիճակի: — Թարգմանչաց վրայ կը գրէ նաեւ Գ. Տահանեան (Թիւ 30, 31, 32) քիչ մը աւելի մանրամասն: Այս ազգային յօդուածներուն համար Բաւնասէր պիտի ըսէ « Չիք ինչ մոր ընդ արեւ զակամք », բայց ոչ ժողովուրդը, որուն համար շատ հետաքրքրական և կարեւոր է այսպիսի յօդուածները, ու « Մայիկ » ի խմբագրին, լաւ մտածած է նախենաց անծանօթ գիւմբեր ժողովրդեան ծանօթացնելու: — Բոլորտ էֆ. իւր թերթին 36 պրակին մէջ Մամուրեանի յորեկեանին առթիւ ընտիր խմբագրական մը կը հրատարակէ. առաջին սիւնակին մէջ վեր կը հանէ լրագրական գործիչներու արժէքն ու բարոյական ծառայութիւններն. յետոյ կը ստուգարանէ յորեկեան բառը և անոր պատմութիւնը կ'ընէ. ի վերջոյ մի առ մի կը յիշէ յորեկեանի գրական

գործունէութիւնը: Հետաքրքրական են յորեկեանի մասին Յարգ. Տիրայր Վարդապետի, Մկրտիչ Ա. Թուրեանի յօդուածներն, որք նուիրուած են Մ. Մամուրեանի յորեկեանին: — 39 պրակին մէջ Տիրայր Վարդ. Յ. Գ. Մըմըրեանի « Ալէլուիա » նալէլուիայի կ'արժանացնէ:

ԲԻԻՐԱԿԱՆ. — Շարաթաթերթիս 41 պրակին մէջ կը գտնենք համառօտ գրութիւն մը Մ. Մամուրեանի յորեկեանի առթիւ. յօդուածագիրը Ս. Դաւթեան, կը փափաքի, որ յորեկեանի Յանձնաժողովը հրատարակէ Մ. Մամուրեանի կատարեալ կենսագրութիւնը: Լաւ է այս մտածութիւնը, և յորեկեանին համար ընտիր նուէր մ'է եթէ կատարուի: — Մի է նոյն պրակին մէջ Ա. Գըլճեան Գալէճիքի ազգագրական պատմութիւնը կ'ուրուագէ՞. կը նկարագրէ տեղւոյն հարուստեաց հանդէսը, որ շատ ծիծաղաշարժ է. համառօտակի կը յիշէ Թաղման, Այգուցի, Կրօնքի Դաւանանքի և Նախապաշարունմներու պատմութիւնը, ընթերցողն այս նկարագրութիւններէն ամփոփ և գրեթէ լիովն կատարեալ մը կ'առնու Գալէճիքի ազգայնոց քաղաքակրթական յետամնացութեան վրայ: — Ի միջի այլ և ոչ հետաքրքրական յօդուածոց, ոչ սակաւ աշխատէ « Հայ բուսաբանութիւն » յօդուածը, որով Ս. Միխիթարեան՝ հրաւէր կը կարդայ Բիւրակնի թերթի մէջ խնամով հաւաքելու բոյսերու և ծաղկանց գաւառական Հայ անուններն, անոնց աւանդութիւններն և զրոյցներն: Այս առթիւ չի մոռնար յիշատակելու Հայ-Բուսակի արժանիքը. և նոյն քրտնալան երկասիրութեան վրայ հետեւեալ խորհրդածութիւնն ալ կ'ընէ.

« Ներուի մեզ ըսել թէ այս մատենամի ալ իր նպատակիմ արժամի գործ մը ըլլալէ հետոյ պիտի մնայ, ցորքամ լիտարաբանութիւն այն ամուսները որոնք տարտամ և ամորոշ բացատրութեամբ մը կը մնան »:

Յօդուածագիրն ինքնին կը խոստովանի որ Հայ բուսակը ամէն այդ առաւելութիւնն ունենալու համար, պէտք էր հեղինակը գաւառէ գաւառ չըլլել, որ անկարելի էր: Ուստի կարելիութիւնը կը վիճակի անոնց միայն, որոնք Բիւրակնի ազգագրական նիւթեր պատրաստելու համար Հայարնակ գաւառներու մէջ կը թափառին. ու Բիւրակնի աշխատակիցները դրական աւելի մեծ ծառայութիւն մը պիտի ընեն, եթէ փոխանակ մերթ ընդ մերթ առասպելներ հաւաքելու, յիշեալ փափաքելի աշխատասիրութիւնը վերագասէին:

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐ

ՏԱՐԱՋ. — Տիգրան Նաղարեանցի (թիւ 37) պատկերազարդ թերթը, Գէորգեան ձեւարանի քսանեւհինգամսակի նուիրուած է. կը պարունակէ պատկերներ (1. Արարատ, 2. Գէորգեան ձեմարան, 3. «Էմիլիանի» ի ձօրէն երգող հրեշտակներ?, 4. Էմիլիան, 5. ձեւարանը հանդիսի առնել). ձեմարանի պատկերներն շատ խեղճուկ տպուած են: Նոյն պրակին մէջ կան Գէորգեան ձեմարանի համառօտ և երկար պատմութիւնը: Ասոնցմէ հետաքրքրականն է «Յիշուիթիւն և տպաւորութիւններ» վերադրով յօդուածը: Ծածկանունն է յօդուածագիրը և գրութիւնն է կը հասկցուի նոյն ձեմարանին աշակերտ ըլլալն: Նոյն յօդուածին մէջ մանրամասն կը տեսնուի ձեմարանին լաւ ու յոռի շրջանները հաւատարմութեամբ գրուած: Պ. յօդուածագիրը ձեմարանին ամենէն ընտիր տեսուչն զէ. Գաբ. Ալվազովսկի կ'ընդունի, և որուն վրայ երկար կը խօսի, մասնաւոր ընկնով աւոր քով գաստիարակութիւն և տեսչութեան յարմարութիւնը: Յօդուածի շարունակութիւնը կը գտնուի 38-39 պրակներուն մէջ:

ՄԵՍԿԱ. — «Մշակ» ի ռ. յօդուածին կըրնանք արձագանգ ըլլալ. մենք բնաւ առիթն չկորսնցուցինք նկատառութեան առնելու «Մշակ» ի սոյն յօդուածները, որոնք բաւական մտաց սնունդ կամ հետաքրքրութիւն կը պատճառէին. գոհացուցիչ չէ ըսելն, թէ «Մշակ» իւր վերջի պրակներուն մէջ չհրատարակեց մի ուշադրաւ յօդուած. և նոյն իսկ իւր Մատու վերնագրի տակ, չերեւցաւ այնպիսի մի քննադատական արձագանգ, որ իւր ուղղամտութեան, արդարադատութեան, ազատ գաղափարին և վերջապէս իւր ժամանակին ունեցած դրուատելի ուղղութեան համեմատ, համերաշխի գուզընթանար. — The rest is silence.

Հ. Ս. ՆՆԻՍ.

ԲԱՆԱՍԵՐ. — Ծոմասիայ քամատիրա. կամ Բամազու:

Գինն է 20 ֆր. — Հասցէ՝ M. BASMADJIAN.

(112. B-d. Rochechouart)

PARIS

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՄԻՍ

15 ՆՈՅՆՄԱՐԻ

ԱՆԳՂԻԱ

 ՈՅՏԵՄԲԵՐ 11-ին սկսաւ Անգղիայ պատերազմական վիճակն Թրանսպատի խնդրոյն մէջ: Վասն զի նոյն ամսոյ 10-ին անգղիական վարչութիւնն պատասխանեց Թրանսպատի պայմանադրութեանց համար՝ թէ աւելորդ իսկ է անոնց վրայ խորհրդածելն, որովհետեւ անկարելի է այդ պայմաններու ընդունելութիւնն: Իսկ Գրեհէն՝ Նիւ-Երքի World լրագրին հէռագրեց՝ թէ Թրանսպատի և Որանծի հասարակապետութիւնքն մեծ վտահայտութիւն ունին՝ որ ազատութեան արեգակն իրենց վրայ ալ պիտի ծագի, ինչպէս ծագեցաւ յԱմերիկայ:

Արդ զեւեւ պատերազմը սկսած չէր, Պօէրներն փութացին զանազան տեղեր երկաթուղեաց գծերն աւերել և այսու շատ քնառներ հասուցին, ապա անգղիական և Պօէր գունդերն իրարու հետ զանազան անգամներ զարնուցան, և Պօէրք 500 մեռեալ ձգեցին իրենցմէ պատերազմի դաշտին վրայ. — Գէորգ Ուայթ զօրապետն ի սկզբան կասկածով մը ետ քաշուեցաւ, և միտքը դրաւ որ Թրանսպատի և Օրանժի գունդերը զատ զատ ցրուէ, որ թէպէտ դաւաւրին կ'երեւէր՝ բայց Պօէրներն զիրացուցին զայն իրենց անյաջող կերպով գործելով: Ուստի Ուայթ տիրեց անոնց ամուր և անառիկ ապաստանարանին, դրաւից անոնց թնդանօթները, բայց ինքն ալ բաւական զօրութեամբ և զօրաց կորուստներն ունեցաւ: — Նմանօրինակ յաղթութիւն մ'եւս ըրին Անգղիացիք ուրիշ անգամ ալ, և բնաւ չէր կասկածուէր որ Ուայթի յաղթութեանց ելքն ձախող ըլլար: Այսու հանգրեմ, Հոկտեմբեր 23-ին ինչամի բանակներն զարձեալ ճակատեցան և լուր հռչակուեցաւ՝ որ անգղիական բանակն ինկեր է Պօէրներուն ձեռքը, թէպէտ և առկաւին ստուգուած չէր: Բայց նոյն ամսոյ 30-ն Անգղիացեաց համար մեծապէս ւնարող եղաւ: Անգղիական բանակը չըջապատեցին Պօէրներն,